

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

- Στατική αποτελεσματικότητα
 - Συνολικό πλεόνασμα
 - Το κοινωνικά άριστο αποτέλεσμα
- Αποτυχία αγοράς
 - Λόγοι και περιπτώσεις αποτυχίας
 - Μικρο-οικονομική πολιτική
- Πολιτική ανταγωνισμού και ρυθμιστική πολιτική
 - Στόχοι
 - Διαφορές
 - Συμπληρωματικότητα

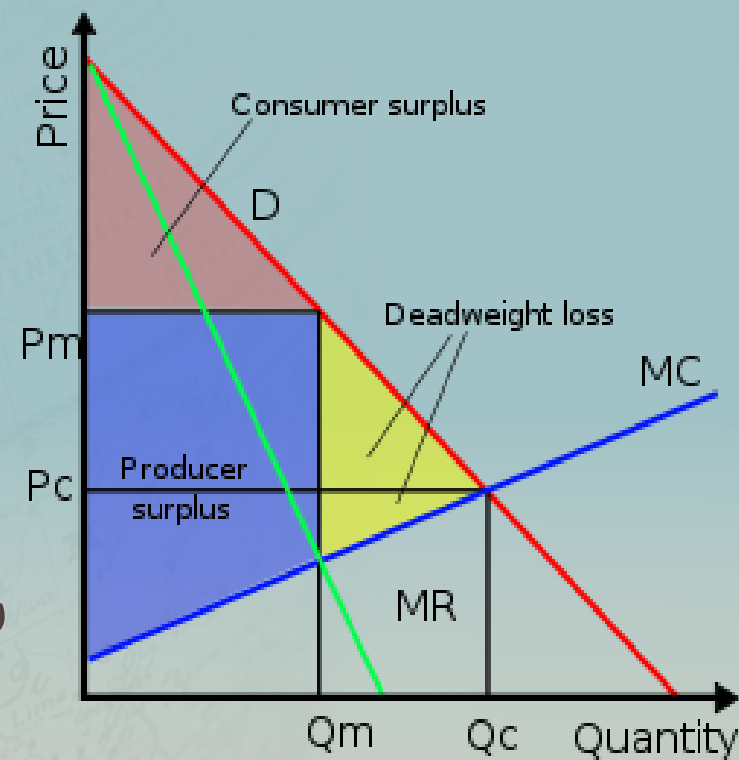
ΣΤΑΤΙΚΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ

- Κοινωνική ευημερία (social welfare) ή συνολικό πλεόνασμα (total surplus)
 - Πλεόνασμα καταναλωτή + Πλεόνασμα παραγωγού
- Παραγωγική αποτελεσματικότητα (productive efficiency)
 - Μετρά την απόκλιση από το χαμηλότερο δυνατό κόστος παραγωγής
 - Δεδομένη τεχνολογία και συντελεστές παραγωγής
- Κατανεμητική αποτελεσματικότητα (allocative efficiency)
 - Μετρά τον βαθμό στον οποίο οι πόροι της οικονομίας κατανέμονται αποτελεσματικά στην κοινωνία
- Στατική αποτελεσματικότητα (static efficiency)
 - Περιλαμβάνει τις έννοιες productive και allocative efficiency
 - Μεγιστοποιείται όταν $P=MC$ καθώς τότε μεγιστοποιείται το συνολικό πλεόνασμα

ΣΤΑΤΙΚΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΡΙΣΤΟ

- Όσο η καμπύλη ζήτησης βρίσκεται πάνω από την καμπύλη οριακού κόστους, μία αύξηση της παραγωγής αυξάνει το συνολικό πλεόνασμα, καθώς και την καταναλωτική αποτελεσματικότητα
- Το συνολικό πλεόνασμα είναι το μέγιστο δυνατό όταν $P=MC$
- Όταν το MC είναι το ελάχιστο δυνατό, τότε επιτυγχάνεται και παραγωγική αποτελεσματικότητα
- Στατική αποτελεσματικότητα επιτυγχάνεται σε συνθήκες τέλει ανταγωνισμού

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ

- Όποτε ο μηχανισμός της αγοράς δεν οδηγεί στο κοινωνικά άριστο λέμε ότι έχουμε αποτυχία της αγοράς
 - Ατομική ωφέλεια $\neq$ κοινωνική ευημερία
 - Free rider problem: Κάθε καταναλωτής έχει το κίνητρο να κάνει χρήση του αγαθού χωρίς να συμμετέχει στο κόστος παραγωγής του
 - Απόκρυψη προτιμήσεων από τους καταναλωτές
- Περιπτώσεις αποτυχίας αγοράς
 - Μονοπωλιακή δύναμη
 - Εξωτερικότητες
 - Δημόσια αγαθά
 - Ελλιπής (ασύμμετρη) πληροφόρηση

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΜΟΝΟΠΩΛΙΑΚΗ ΔΥΝΑΜΗ

- Ορισμός μονοπωλιακής δύναμης (monopoly power) ή δύναμης της επιχείρησης στην αγορά (market power)
 1. Μια επιχείρηση έχει ΜΔ όταν μπορεί να επηρεάσει με τις ενέργειές της την τιμή του προϊόντος που πουλάει
 2. Μια επιχείρηση έχει ΜΔ όταν έχει τη δυνατότητα να πουλάει το προϊόν της σε τιμές που υπερβαίνουν το οριακό της κόστος
- Το (1) είναι αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη για $P > MC$
 - Συνεπάγεται μορφή αγοράς διαφορετική του τέλει ανταγωνισμού
- Απόκτηση δύναμης αγοράς
 - Νόμιμη προστασία από τον ανταγωνισμό (ευρεσιτεχνίες)/R&D
 - Οικονομίες κλίμακας/Διαφοροποίηση προϊόντος/R&D
 - Ενέργειες της επιχείρησης για την απόκτηση και ενίσχυση ΜΔ
 - Ενδογενή χαρακτηριστικά της αγοράς

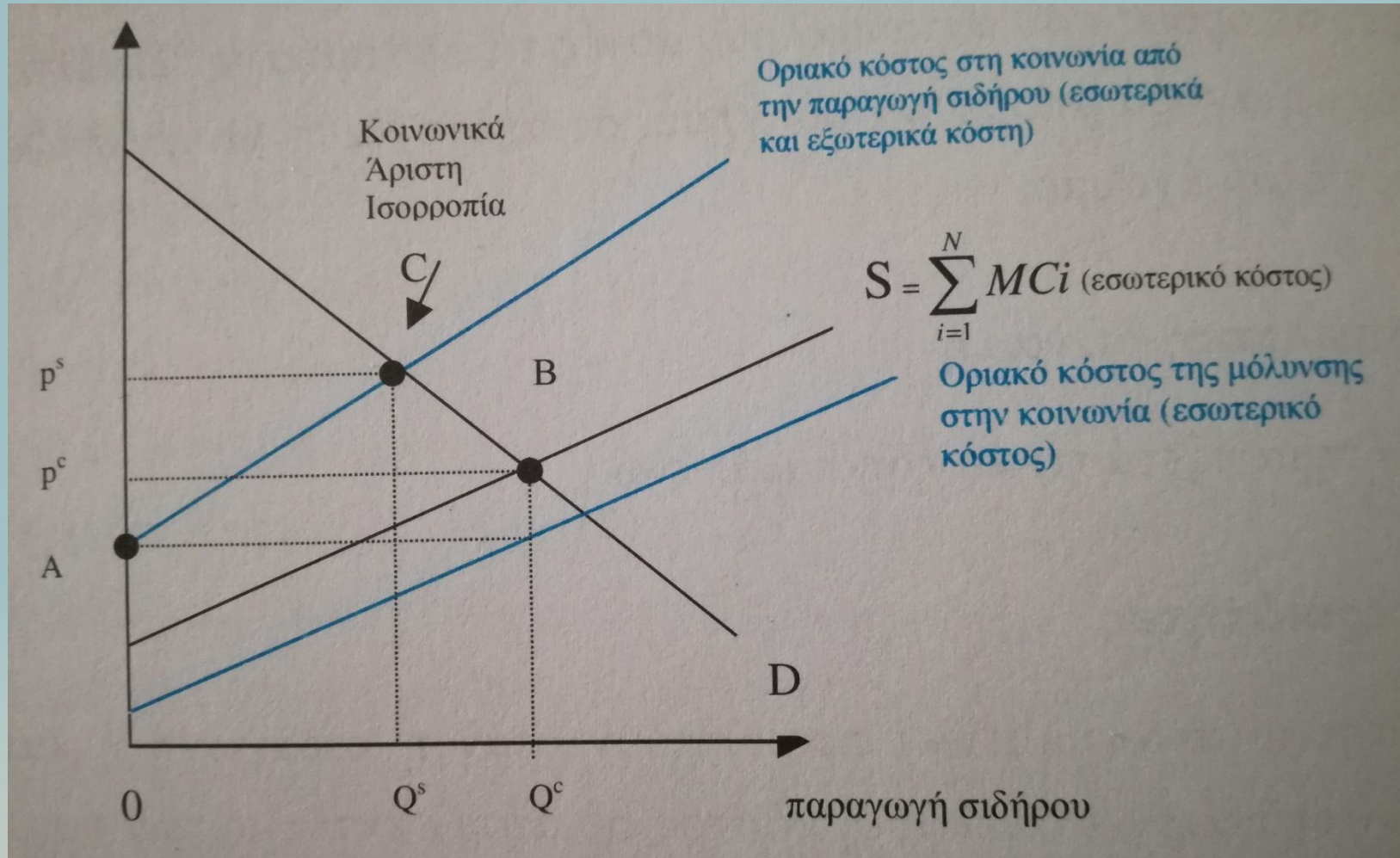
ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΤΗΤΕΣ (1/2)

- Εξωτερικότητες (externalities) προκύπτουν όταν η παραγωγή ή η κατανάλωση των αγαθών δημιουργεί όφελος ή κόστος σε άτομα εκτός αυτών που είναι άμεσα εμπλεκόμενα (ως παραγωγοί ή καταναλωτές των αγαθών)
 - Ατομικό κόστος/όφελος $\neq$ κοινωνικό κόστος/όφελος
 - Απουσία ορισμένων δικαιωμάτων ιδιοκτησίας (property rights)
 - Πχ. Μόλυνση ποταμιού από μία επιχείρηση
- Εσωτερικοποίηση της εξωτερικότητας
 - Επιβολή μέτρων που εξισώνουν το ιδιωτικό με το κοινωνικό οριακό κόστος
 - Πχ. Η κυβέρνηση ορίζει τον εαυτό της ως ιδιοκτήτη του ποταμιού και επιβάλλει φόρο στην επιχείρηση για τη ρύπανση του ποταμιού

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΤΗΤΕΣ (2/2)

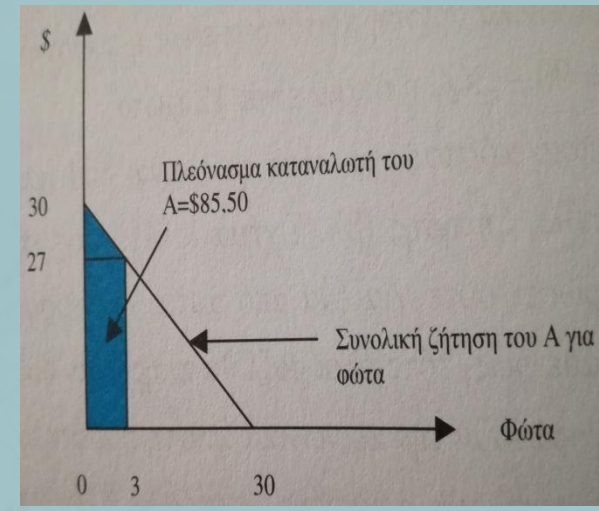
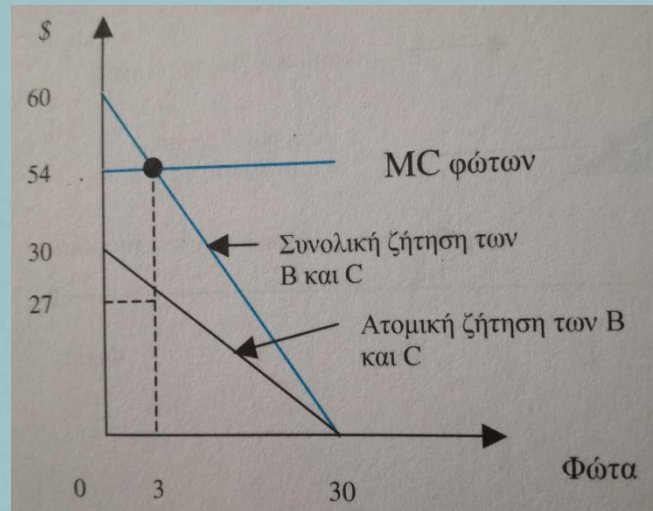
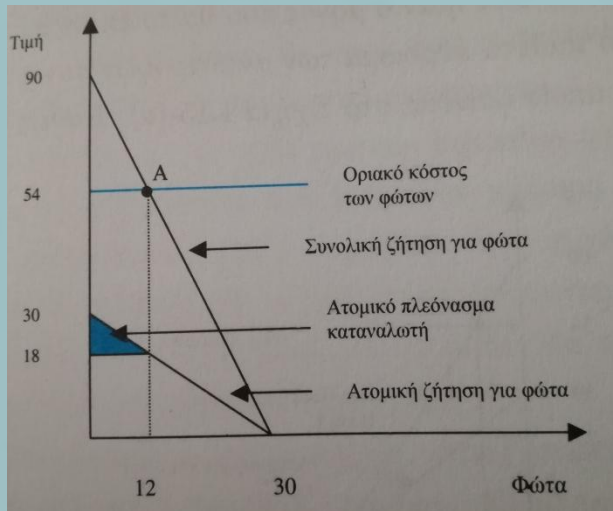
ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΓΑΘΑ (1/2)

- Δημόσια αγαθά (public goods)
 - Μη ανταγωνιστικά (non-rival)
 - Μια αύξηση της παροχής τους σε κάποιο μέλος της κοινωνίας δεν συνεπάγεται τη μείωση της παροχής τους σε άλλα μέλη της κοινωνίας
 - Μη αποκλειστικά (non-excludable)
 - Δεν είναι δυνατός ο αποκλεισμός από την κατανάλωσή τους
 - Παραδείγματα
 - Εθνική άμυνα, πυροσβεστική προστασία, εκπαίδευση, φωτισμός δρόμων
 - Βασικό πρόβλημα
 - Εφόσον όλοι μπορούν να τα χρησιμοποιούν μόλις αυτά παραχθούν, τότε όλοι προτιμούν να πληρώσουν άλλοι το κόστος για την παραγωγή τους
 - Αν όμως όλοι σκεφτόντουσαν με αυτόν τον τρόπο, τα δημόσια αγαθά δεν θα παραγόντουσαν
 - Παραγωγή διαφορετική από την κοινωνικά άριστη ποσότητα

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΓΑΘΑ (2/2)

- Κοινωνικά άριστη ποσότητα: 12 φώτα
- Το κόστος επιμερίζεται εξίσου: $54:3=18$
- Ατομικό πλεόνασμα $(30-18)*12/2=72$
- Ο καθένας θα προτιμούσε να αφήσει τους άλλους 2 να πληρώσουν
- Αν ένας δεν συμμετείχε στο κόστος, τότε θα παραγόντουσαν 3 φώτα
- Κέρδος από μη αποκάλυψη προτιμήσεων $\Rightarrow$ καθολική επιβολή φόρων

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΕΛΛΙΠΗΣ (ΑΣΥΜΜΕΤΡΗ) ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

- Ηθικός κίνδυνος (moral hazard)
 - Ασύμμετρη πληροφόρηση, καθώς ένας εκ των συμμετεχόντων στη συναλλαγή δε μπορεί να παρατηρήσει τις ενέργειες ενός άλλου συμμετέχοντα που επηρεάζουν την αξία της συναλλαγής
 - Πχ. Ασφάλειες κλοπής, νομικές και ιατρικές υπηρεσίες
- Δυσμενή επιλογή (adverse selection)
 - Κάποιος από τους συμμετέχοντες στη συναλλαγή δε μπορεί να διακρίνει τα χαρακτηριστικά (τύπους) των άλλων συμμετεχόντων
 - Πχ. Ασφάλεια ζωής για καπνιστές και μη καπνιστές
 - Ισορροπία με κάλυψη μόνο καπνιστών λόγω cross-subsidization
- Μη άριστο επίπεδο συναλλαγών λόγω ασύμμετρης πληροφόρησης
 - Χρήση πιστοποιήσεων (πχ. ISO) και συμβολαίων (πχ. συμβάσεις)

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΜΙΚΡΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Κρατική παρέμβαση για βελτίωση απόδοσης της αγοράς
 - Μέσα και τρόποι παρέμβασης?
- Βασικές κατηγορίες μέτρων μικρο-οικονομικής πολιτικής
 - Διάφορες οριζόντιες δράσεις
 - Στοχεύουν ταυτόχρονα σε πολλούς κλάδους
 - Βελτίωση ποιότητας παραγωγικών συντελεστών, τεχνολογική αναβάθμιση, κλπ
 - Ευρεσιτεχνίες, τυποποίηση προϊόντων, ρύθμιση αγοράς εργασίας, κλπ
 - Πολιτική ανταγωνισμού και ρυθμιστική πολιτική
 - Προστασία και προώθηση ανταγωνισμού σε αγορές με μονοπωλιακή δύναμη
 - Άμεσα οικονομικά κίνητρα ή αντικίνητρα
 - Εσωτερίκευση εξωτερικοτήτων μέσω αυξομείωσης του κόστους των επιχειρήσεων
 - Επιδοτήσεις, φοροαπαλλαγές, περιβαλλοντική πολιτική, κλπ
 - Δημιουργία δημοσίων επιχειρήσεων
 - Παραγωγή/προσφορά αγαθών/υπηρεσιών από το κράτος για μεγιστοποίηση *SW*

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

- Τα μέτρα μικρο-οικονομικής πολιτικής μπορούν επίσης να κατηγοριοποιηθούν ανάλογα με το στόχο τους

Τύπος πολιτικής	Στόχος
Βιομηχανική Πολιτική	Βιομηχανία ή Μεταποίηση
Τεχνολογική Πολιτική	Νέες τεχνολογίες, R&D, Καινοτομίες
Ρυθμιστική Πολιτική	Φυσικά (ή περίπου φυσικά) Μονοπώλια
Πολιτικές Ανταγωνισμού	Ολιγοπώλια: Πρακτικές επιχειρήσεων που μειώνουν τον ανταγωνισμό και την ευημερία των καταναλωτών
Πολιτική Ιδιωτικοποιήσεων και Αποκρατικοποιήσεων	Δημόσιες επιχειρήσεις και δημόσιοι οργανισμοί
Περιβαλλοντική Πολιτική	Έλεγχος περιβαλλοντικών ρύπων

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ & ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Μεγιστοποίηση κέρδους
 - Οι επιχειρήσεις προσπαθούν με διάφορες ενέργειες να αποκτήσουν, εκμεταλλευτούν, ενισχύσουν και να διευκολύνουν τη χρήση της Μονοπωλιακής Δύναμης (ΜΔ)
- Ενέργειες επιχειρήσεων σε σχέση με τη ΜΔ
 - i. Διάφορες μορφές καταχρηστικής εκμετάλλευσης της κυρίαρχης (ή δεσπόζουσας) θέσης που κατέχουν στην αγορά
 - ii. Διάφορες συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων
 - iii. Συγχωνεύσεις ή εξαγορές μεταξύ επιχειρήσεων
- Οι ενέργειες αυτές δυνητικά μειώνουν τον ανταγωνισμό, τη μακροχρόνια κοινωνική ευημερία και το πλεόνασμα των καταναλωτών ⇒ Ανάγκη άσκησης δημόσιας πολιτικής

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ & ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Αρχές Ρυθμιστικής Πολιτικής (ΡΠ) και Αρχές Πολιτικής Ανταγωνισμού (ΠΑ)
 - Στοχεύουν στην αποτροπή των δυνητικά αρνητικών συνεπειών των παραπάνω ενεργειών στην κοινωνική ευημερία, και ιδιαίτερα στην ευημερία των καταναλωτών
- Βασικές διαφορές ΡΠ και ΠΑ
 - i. Χαρακτηριστικά αγοράς
 - ΡΠ: Αγορές με μονοπώλιο (ή έστω με μία κυρίαρχη επιχείρηση και άλλες πολύ μικρότερες), όπως στις αγορές με πρώην κρατικά μονοπώλια
 - ΠΑ: Κάθε ολιγοπωλιακή αγορά με προβλήματα εύρυθμης λειτουργίας
 - ii. Εξειδίκευση παρέμβασης
 - ΡΠ: Εξειδικεύονται και εφαρμόζονται από Κλαδικές Αρχές (πχ. ΕΕΤΤ, ΡΑΕ)
 - ΠΑ: Έχουν οριζόντιο χαρακτήρα, δηλαδή δεν εξειδικεύονται ούτε εφαρμόζονται σε κλαδικό επίπεδο

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ & ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

iii. Χρόνος παρέμβασης

- ΡΠ: Εκ των προτέρων (ex ante) παρέμβαση για τον ορισμό των επιτρεπόμενων κανόνων συμπεριφοράς
- ΠΑ: Εκ των υστέρων (ex post) παρέμβαση για την κρίση των συνεπειών της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων.
- Η ΠΑ κρίνει ex ante ορισμένες ενέργειες των επιχειρήσεων (πχ. εξαγορές και συγχωνεύσεις), αλλά η βασική διαφορά με τη ΡΠ είναι η περιοδικότητα της αξιολόγησης εκ μέρους των Ρυθμιστικών Αρχών $\Rightarrow$ Διαφορετική ανάλυση αγοράς

iv. Αμεσότητα παρέμβασης

- ΡΠ: Άμεσος αντίκτυπος στην αποτελεσματικότητα μέσω ρύθμισης τιμολογιακής πρακτικής ή άλλων συμπεριφορών των επιχειρήσεων στην υπό ρύθμιση αγορά
- ΠΑ: Έμμεσος αντίκτυπος στην αποτελεσματικότητα μέσω θέσπισης κανόνων ανταγωνισμού που επηρεάζουν τη δομή της αγοράς, τις τιμές, κλπ

v. Στόχευση στις αντι-ανταγωνιστικές ενέργειες

- ΡΠ: Θέσπιση κανόνων συμπεριφοράς επιχειρήσεων με κυρίαρχη θέση
- ΠΑ: Θέσπιση κανόνων συμπεριφοράς για την αντιμετώπιση και των τριών κατηγοριών των αντι-ανταγωνιστικών ενεργειών των επιχειρήσεων

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ & ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Συμπληρωματικότητα μεταξύ ΠΑ και ΡΠ
 - Διαχρονική σχέση: ΡΠ κατά τη διάρκεια της απελευθέρωσης μιας αγοράς και ΠΑ όταν θα έχουν αναπτυχθεί επαρκείς συνθήκες ανταγωνισμού στον κλάδο
 - Ταυτόχρονη σχέση: Διασυνδέσεις ανάμεσα σε αγορές κάποιες από τις οποίες είναι ρυθμιζόμενες ενώ άλλες όχι (πχ. δίκτυο διανομής ενέργειας και αγορά παραγωγής ενέργειας)
 - Ταυτόχρονη σχέση: Ρύθμιση μίας μεταβλητής ανταγωνισμού από το κράτος (πχ. τιμές φαρμάκων) και ανταγωνισμός ως προς τις άλλες μεταβλητές (πχ. ποιότητα προϊόντος), όπου εφαρμόζεται η νομοθεσία περί ανταγωνισμού